

Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України від 11.07.2019 № 975) [www. economy.nayka.com.ua](http://www.economy.nayka.com.ua) | № 4, 2021 | 29.04.2021 р.

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.4.107](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.4.107)

УДК: 331.522.4(477)"20"

*В. В. Сьомченко,
к. е. н., доцент кафедри обліку та оподаткування,
Запорізький національний університет
ORCID ID: 0000-0003-4860-0964
А. В. Конєва,
студентка, Запорізький національний університет
ORCID ID 0000-0001-9450-7192*

ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ ТРУДОВИХ РЕСУРСІВ УКРАЇНИ

*V. Somchenko
PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Accounting and Taxation,
Zaporizhzhia National University
A. Koneva
Student, Zaporizhzhia National University*

RESEARCH OF THE CURRENT STATE OF LABOR RESOURCES OF UKRAINE

Проблема розвитку трудового потенціалу України є досить актуальною. Вона характеризується низьким рівнем життя громадян, зростанням показників безробіття, невідповідністю професійно-кваліфікаційного рівня спеціалістів до сучасних потреб національної економіки. У статті досліджено сучасний стан трудових ресурсів України, сформована сутність даного поняття та визначенні основні його кількісні характеристики, проаналізовано трудовий потенціал України та її регіонів. Це дослідження стосується тієї частини населення, яке є або може бути суб'єктом трудових відносин. Тобто у статті розглянуто усе працездатне населення держави, зайняте у сферах суспільного виробництва та індивідуальної трудової діяльності. Також визначений рівень використання трудових ресурсів: рівень зайнятості працездатного населення, розподіл між галузями національного виробництва.

Global changes in the world prove that today the main factor in the economic development of the country, its productive force is its labor resources. Human resources should be considered from an economic, demographic, sociological and statistical point of view. The availability and condition of labor resources directly affects the level of economic development of the country, ensures production efficiency and competitiveness of the country. Problems of development of labor potential of Ukraine are quite relevant and are related to the use of labor potential of the state. These disparities are characterized by low living standards, rising unemployment, increasing structural inequality of employment, the mismatch of professional qualifications of people to the modern needs of the national

economy and the outflow of labor abroad. All these factors negatively affect the economic development of our country and have a significant contribution to the aggravation of the crisis. It is impossible to overcome the coverage of problems related to the use of labor resources without a detailed study of the country's economy with these resources, analysis of their condition and efficiency of use at both the national and regional levels. The article examines the current state of labor resources of Ukraine, formed the essence of this concept and defines its main quantitative characteristics, analyzed the labor potential of Ukraine and its regions. This study analyzes the part of the population that is or may be the subject of an employment relationship. That is, the article considers all the able-bodied population of the state employed in the spheres of social production and individual labor activity. The level of labor resources use is also determined: the level of employment of the able-bodied population, the distribution between the branches of national production. According to the results of the study, it is established that labor resources are one of the key factors of national production, and their analysis is an important aspect of analytical and statistical work of each state. Measures are proposed to improve the efficiency and quality of use of existing human resources.

Ключові слова: трудові ресурси; зайнятість; безробіття; трудовий потенціал; демографічні показники

Key words: labor resources; employment; unemployment; labor potential; demographic indicators.

Постановка проблеми. Глобальні зміни, що виникають у світі, доводять, що сьогодні головним чинником економічного розвитку країни, продуктивною силою є її трудові ресурси. Трудові ресурси слід розглядати з економічної, демографічної, соціологічної та статистичної точки зору. Наявність та стан трудових ресурсів безпосередньо впливає на рівень економічного розвитку країни, забезпечує ефективність виробництва та конкурентоспроможність країни. Проблеми розвитку трудового потенціалу України є досить актуальними та пов'язані з використанням трудового потенціалу держави.

Ці диспропорції характеризується низьким рівнем життя громадян, зростанням показників безробіття, посиленні структурної нерівномірності зайнятості, невідповідності професійно-кваліфікаційного рівня людей до сучасних потреб національної економіки та відтік робочої сили закордон. Усі ці чинники негативно впливають на економічний розвиток нашої держави та мають вагомий внесок у загостренні кризових явищ.

Подолати висвітленню проблем, пов'язаних з використанням трудових ресурсів, неможливо без детального дослідження забезпечення економіки країни цими ресурсами, аналізу їх стану та ефективності використання як на загальнодержавному так і на регіональному рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми розвитку та розподілу трудових ресурсів висвітлені у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, серед яких слід виділити: С. Г. Струмілін, О. І. Амоша, В. І. Яроцький, Т. П. Гітис, І. Булеев, Т. В. Давидюк, Т. О. Окландер та інші. Висвітлені питання привертають увагу багатьох науковців та практиків, а велика кількість досліджень показує на актуальність даної теми.

Формулювання цілей статті. Дослідити сучасний стан трудових ресурсів України, сформулювати сутність даного поняття та визначити основні його кількісних характеристики, оцінити трудовий потенціал України та її регіонів. Розглянути усе працездатне населення держави, зайняте у сферах суспільного виробництва та індивідуальної трудової діяльності. Також визначити рівень використання трудових ресурсів: рівень зайнятості працездатного населення, розподіл між галузями національного виробництва.

Виклад основного матеріалу. Зарубіжна та вітчизняна економічна наука накопичила багатий досвід аналізу процесів формування, розвитку та використання трудових ресурсів. Характеризуючи різні його складові, вчені – економісти такі як С. Г. Струмілін [1], Т. І. Заславська [2], Є. В. Касимовський [3], І. А. Горелов [4], Б. О. Бреев [5], А. Е. Котляр [6], Р. А. Пугачов [7], Ю. Пярніса [8], В. Е. Аперьян [9], О. А. Грішнова [10], О. О. Бойко [11], та інші застосовують різні економічні категорії в процесі цього аналізу.

Термін «трудові ресурси» уперше застосував академік С. Г. Струмілін в 20-і роки ХХ сторіччя. В 1954 році Міжнародна конференція статистиків праці затвердила визначення «загальні трудові ресурси», що включили «власиво трудові ресурси» й «військовослужбовців». З цього моменту термін «трудові ресурси» став широко застосовуватися вітчизняними вченими як визначення носія робочої сили [1, с. 74].

Академік Т. І. Заславська [2, с. 27], опиралася у своїх працях на ключову категорію «трудові ресурси», які визначала як «сукупність членів суспільства, здатних брати участь у суспільному виробництві при даному розвитку продуктивних сил і в межах даних виробничих відносин».

Є. В. Касимовський характеризує трудові ресурси як «частину працездатного населення, як зайнятого в суспільному виробництві, так і того, що знаходиться в резерві, кількісні і демографічні межі якого залежать від суспільної форми виробництва і рівня розвитку продуктивних сил; трудові ресурси виражають суспільні відносини з приводу їх формування, перерозподілу і використання» [3, с. 118].

Відповідно до чинного законодавства України, трудові ресурси – це частина населення країни, яка володіє необхідним фізичним розвитком, знаннями та практичним досвідом для роботи в народному господарстві.

І. А. Горєлов вважає, що трудові ресурси представляють «працездатне населення в працездатному віці, а також виникаючу за їх приводом сукупність соціально-економічних відносин на всіх фазах суспільного виробництва» [4, с. 58].

Б. О. Бресєв відзначає, що, поряд з багатьма іншими, трудові ресурси являють собою сукупність людей, що володіють здатністю до праці. При їх аналізі ставиться завдання досліджувати певну категорію населення з усіма властивими їй здатностями й потребами, і насамперед до праці [5, с. 78].

Дослідження показали, що не було єдиної думки серед радянських учених щодо поняття «трудові ресурси», немає його й у цей час. Одні автори взагалі заперечують, що трудові ресурси економічна категорія, вважають їхньою механічною сукупністю населення працездатного віку, інші, навпаки, обґрунтовують суспільно-економічну сутність цієї категорії, відзначаючи, що «трудові ресурси» мають історичну визначеність, являють собою поняття соціально-класове й не є формальною статистичною сукупністю.

У працях А. Е. Котляра [6, с. 57] представлено методологічне обґрунтування взаємозв'язку й взаємозалежності категорій «трудові ресурси» та «робоча сила». На його думку, говорячи про робочу силу у вузькому й широкому змісті, варто мати на увазі не тлумачення того самого поняття в різних аспектах, як іноді думають, а позначення тим самим терміном різних понять. Він же затверджує, що поняття «робоча сила» є вихідним, ключовим, у той час як «трудові ресурси» – похідне від нього.

На думку Р. А. Пугачова [7, с. 75], трудові ресурси – «об'єктивно широке поняття, чим сукупний працівник, вони містять у собі не тільки ту частину активної робочої сили, що зайнята в народному господарстві, але й трудящих, що володіють здатністю до праці, але в силу певних умов зайнятих у домашнім й особистому підсобному господарстві».

На думку Ю. Пярніса [8, С. 14-15], трудові ресурси є «ядром більше загальної категорії соціальних ресурсів, що представляють ними як сукупність особистих трудових ресурсів та їх зв'язків, що проявляються в суспільних відносинах і способі життя».

Не так часто в науковій літературі, останнім часом, застосовується поняття робочої сили. Ще за часів соціалістичного способу виробництва він використовувався для характеристики забезпечення підприємств кадрами та ефективності їх використання. Історичний екскурс у минуле економічної думки показує, що люди завжди прагнули теоретично усвідомити економічні умови свого існування, мотиви господарської діяльності, а відтак, розгадавши таємниці економічних процесів, спробувати управляти ними.

Зазначимо, що в сучасній літературі подаються більш розширені трактування поняття робочої сили. Так, вітчизняні вчені зазначають, що «робоча сила – це здатність до праці, сукупність фізичних та духовних здібностей, якими володіє організм людини та які нею використовуються для виробництва будь – яких споживчих вартостей» [9, с. 114]. Вважаємо, що категорію робоча сила не слід трактувати як сукупність працівників, і вимірювати за допомогою показників зайнятості у виробництві осіб, їх статі, сімейного стану, віку. Ці характеристики відносяться не до самої робочої сили, як сукупності фізичних та духовних здібностей людини, а до її носіїв.

О. А. Грішнова [10, с. 11] також розділяє поняття «робоча сила» і «трудові ресурси», але сама використовує термін «трудовий потенціал». На її думку трудовий потенціал «... є вихідною категорією для вивчення людського капіталу, виявом цілісного інтегрального підходу до людини».

Виходячи з цього, вважаємо, що робоча сила – це здатність людини до праці, тобто сукупність її фізичних і духовних сил, що застосовуються нею в процесі виробництва.

На наш погляд, важко визнати неправильною будь-яку, з вищенаведених, точку зору. Поняття «трудові ресурси», «робоча сила», «економічно активне населення» настільки близькі за змістом, але не тотожні. Однак, проводячи конкретні дослідження, необхідно точніше формулювати досліджувані категорії та враховувати особливості сучасного етапу розвитку продуктивних сил. У зв'язку з чим, пропонуємо наступне визначення категорії «трудові ресурси» – це та частина працездатного населення країни, яка має фізичні, розумові, кваліфікаційні та практичні навички для того, щоб виконувати певний вид роботи у народному господарстві. Це один із головних важелів економічного розвитку країни, продуктивна сила її національного виробництва.

Структура трудових ресурсів включає в себе [11]:

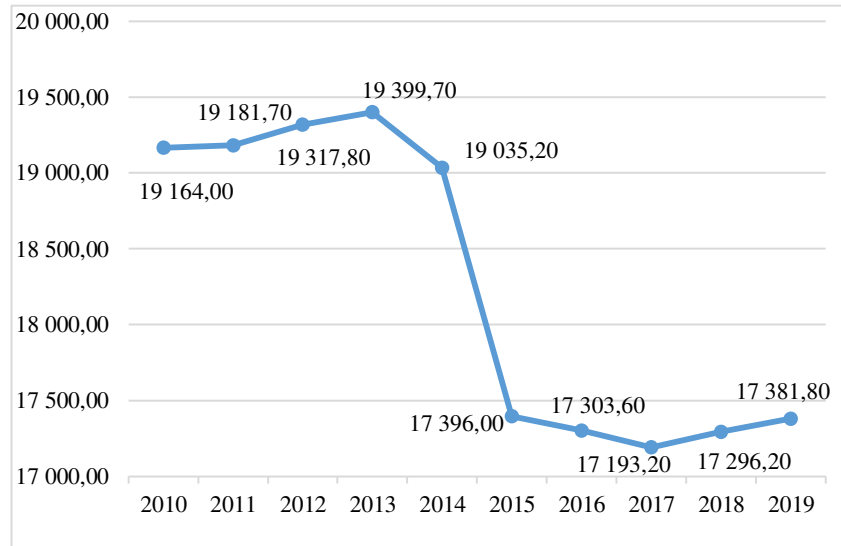
1) економічно активне населення – це сукупність працездатних зайнятих і безробітних громадян, що забезпечують пропозицію робочої сили на ринку праці для товарного виробництва і сфери послуг у певному періоді;

2) економічно неактивне населення – це населення, що за будь-яких причин не створює пропозиції робочої сили на ринку праці.

Тож, щоб об'єктивно оцінювати рівень конкурентоспроможності держави та запроваджувати ефективні

програми розвитку, доцільно провести комплексний аналіз стану трудових ресурсів. Тенденцію зміни кількості трудових ресурсів зображена графічно на рис. 1 за даними Державної служби статистики [12].

За наведеними нижче даними можна зробити висновок, що кількість робочої сили працездатного віку в Україні станом на 2019 рік скоротилася на 1782,2 тисячі осіб порівняно з 2010 роком, але слід зауважити, що цей показник вищий за показники 2016-2018 рр., тож спостерігається позитивна динаміка.

Рис. 1. Чисельність робочої сили працездатного віку в Україні за 2010-2019 рр. (тис. осіб)

Значний спад чисельності трудових ресурсів працездатного віку ми бачимо за період з 2014 по 2015 роки, різниця між показниками у відповідний період становить 1639,20 тисяч осіб. Найбільша кількість трудових ресурсів зафіксована у 2012-2013 роках. Частка чисельності трудових ресурсів від загальної кількості наявного населення країни у ці роки становила 42,5-42,3%.

Не менш важливим є дослідження вікового складу трудових ресурсів і для України ці показники не є позитивними, бо тривалість життя українців одна з найнижчих у Європі. На цей показник впливає декілька факторів таких як невелика заробітна плата, низький рівень або недоступність медичного обслуговування для окремих громадян, шкідливі умови праці. Усі ці чинники гальмують та унеможливають процес відтворення робочої сили.

Вікову структуру економічно активного населення наведено у табл. 1 за даними Державної служби статистики України [13].

Як бачимо, основна частина трудових ресурсів України належить до вікової групи 40-49 років (86%), а громадяни старшого віку мають найбільшу питому вагу серед загальної кількості економічно активного населення. Найменша частка належить особам віком 15-24 та 60-70 років, що становить 36,2% та 13,7% відповідно.

Таблиця 1.
Економічно активне населення України за віковими групами у 2010-2019 рр. (у середньому за період, у % до загальної кількості населення вікової групи)

Роки	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Всього	63,7	64,3	64,66	65	62,4	62,4	62,2	62	62,6	56,3
15-24	40,5	41,7	40,7	39,3	38,4	36,3	35,1	34,4	33,7	36,2
25-29	79,9	79,7	81,5	80,8	80,5	80,8	79	78,6	79,6	80
30-39	84,7	84,2	84,4	85,2	83,7	83,8	83,6	83,7	84	83,9
40-49	84,6	85,3	85,3	85,8	84,6	85	84,7	84,7	86	86
50-59	64,7	65,4	65,7	67,1	63,2	65,9	67,3	68,4	70,7	73,8
60-70	24,1	24,2	24	23,8	15,5	14,5	14,3	13,9	13,2	13,7

Джерело: складено автором на основі [13].

Старіння нації негативно впливає та значно гальмує розвиток національної економіки. Найбільш істотними наслідками даного процесу є постійне зменшення здатності відтворювати трудові ресурси, збільшення економічного тиску на працездатне населення, необхідність більшої кількості економічних ресурсів для соціальної підтримки осіб похилого віку.

Результати дослідження показали, що доля населення працездатного віку в загальній чисельності населення за період з 2010-2019 рр. зменшилась на 1782,2 тис. осіб. Економічно активне населення в цей період скоротилось на 7,4%, що пояснюється підвищенням показника безробіття. Це пов'язано також зі зниженням народжуваності в країні та зменшенням частки дітей і підлітків (рис. 2).

Протягом останнього десятиріччя спостерігається значне зниження чисельності зайнятого населення. Тільки за період з 2012 по 2020 роки кількість зайнятих українців у віці 15-70 років скоротилась на 3346,1 тисяч осіб. Найбільш різке зменшення чисельності економічно активних громадян на 1630 тисяч осіб зафіксовано у 2014-2015 рр., саме після зазначеного періоду і спостерігається негативна динаміка. Станом на 2020 рік кількість зайнятого населення складає 15915,3 тисячі осіб.

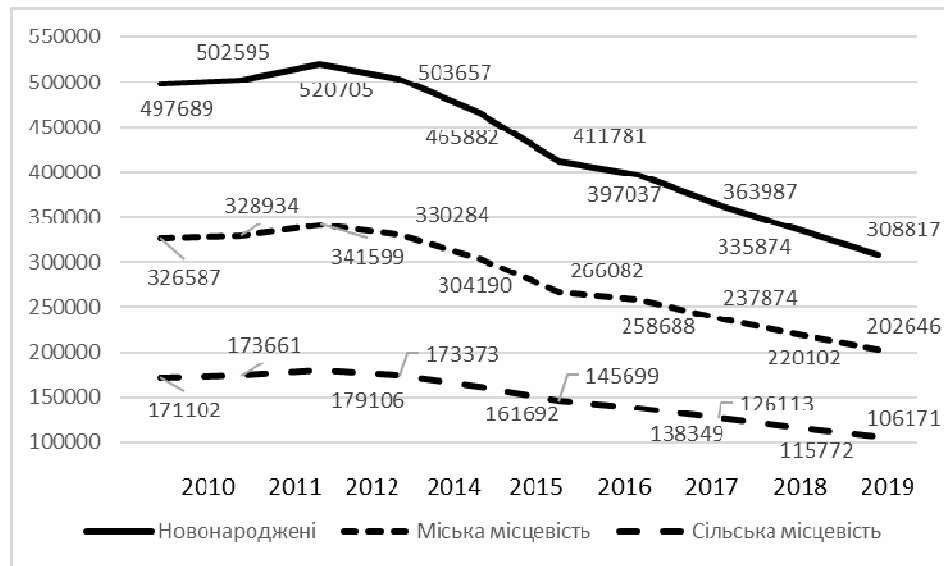

Рис. 2. Динаміка новонароджених в Україні за 2010-2019 рр. (тис. осіб)

Найбільш чисельними професійними групами у цей час були професіонали (2854,2 тис. осіб) та найпростіші професії (2848,7 тис. осіб), а найменша кількість зайнятих у кваліфікованій роботі сільського та лісового господарств та у технічній службі, що складає 192,7 та 510,5 тис. осіб відповідно. Велика кількість відтоку зайнятих спостерігається у професійній групі – «найпростіші професії». За вісім років показник у даній групі знизився на 1665,9 тисяч осіб, що складає 49,8% від загальної чисельності зменшення зайнятого населення країни віком від 15 до 70 років.

Також є доцільним дослідити кількість зайнятих у розрізі професійних груп за статевим складом. Аналізуючи дані Державної служби статистики табл. 2 [14] можна зробити висновок, що у період з 2012 по 2020 роки зайнятих жінок зменшилось на 1729,4 тис. осіб, а чоловіків на 1616,7 тис. осіб за відповідний період. Загалом станом на 2020 рік, як і за минулі роки, спостерігається диспропорція статевого складу трудових ресурсів. Чисельність зайнятих чоловіків віком від 15 до 70 років складає 52,2%, а жінок 47,8%.

Сучасна економічна ситуація, що склалась в Україні показує значне зменшення рівня ефективного використання трудових ресурсів, що призводить до зростання кількості незайнятих осіб. Значно підвищилися показники прихованого безробіття та кількість відпусток з дозволу адміністрації. Працевлаштування робочої сили забезпечується вкрай обмеженою потребою галузей народного господарства у працівниках. Основними користувачами робочої сили є підприємства у сфері обслуговування, промисловості, сільського господарства, будівництва. Рівень ефективності використання робочої сили важко визначити з повною достовірністю, оскільки є розбіжності в розрахунках існування прихованого безробіття.

На сьогоднішній день однією з найважливіших проблем українців у сфері економіки є безробіття. Існування даного процесу у країні що розвивається не може відбуватися ні в економічному, ні в соціальному планах тому, що його зростання створює цілий ряд проблем. Основним негативними наслідками є:

- скорочення купівельної спроможності населення, як наслідок бюджет втрачає платників податків, а підприємство свій персонал
- соціальне напруження у суспільстві;
- додаткові витрати уряду на підтримку безробітних.

Таблиця 2.
Зайняте населення за професійними групами та статтю у 2012-2020 рр. (тис. осіб)

Роки	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Кількість зайнятого населення у віці 15-70 років, усього	19261,4	19314,2	18073,3	16443,2	16276,9	16156,4	16360,9	16578,3	15915,3
вищі державні службовці, керівники, менеджери	1549,8	1495,0	1442,5	1299,0	1259,7	1234,9	1320,4	1330,3	1269,3
професіонали	2862,6	2866,7	3097,7	2903,7	2906,0	2890,2	3012,3	2976,9	2854,2
фахівці	2132,6	2157,2	2213,8	1978,3	1909,3	1831,1	1832,8	1918,8	1871,3
технічні службовці	595,4	616,4	586,8	521,2	485,4	477,1	474,8	531,2	510,5
працівники сфери торгівлі та послуг	2891,3	2949,4	2874,5	2691,2	2734,7	2726,8	2739,8	2757,8	2633,6
кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств	175,3	165,2	173,7	155,8	138,7	135,8	120,9	160,7	192,7
кваліфіковані робітники з інструментом	2303,7	2306,4	2320,3	2017,0	1946,5	1934,1	1902,0	2065,8	1959,9
робітники з обслуговування та експлуатації технологічного устаткування	2236,1	2180,8	2062,9	1849,2	1821,2	1785,0	1826,9	1847,3	1775,1
найпростіші професії	4514,6	4577,1	3301,1	3027,8	3075,4	3141,4	3131,0	2989,5	2848,7
Жінки	9335,2	9329,5	8718,9	7872,4	7827,4	7771,2	7910,7	7923,1	7605,8
вищі державні службовці, керівники, менеджери	621,0	573,9	545,8	514,0	514,9	507,0	533,9	550,1	516,3
професіонали	1760,5	1767,3	1902,3	1770,2	1765,3	1769,1	1847,1	1799,5	1735,1
фахівці	1424,8	1433,0	1498,2	1278,9	1237,0	1191,2	1186,9	1242,5	1203,6
технічні службовці	514,0	535,7	497,8	435,0	404,0	407,8	402,3	432,9	420,3
працівники сфери торгівлі та послуг	1952,1	1985,2	1976,3	1817,7	1837,1	1816,5	1871,5	1848,3	1785,0
кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств	74,3	69,3	65,0	59,2	50,5	55,6	48,3	68,2	91,0
кваліфіковані робітники з інструментом	306,5	287,4	293,3	275,5	279,2	277,0	290,1	316,8	305,4
робітники з обслуговування та експлуатації технологічного устаткування	423,4	406,3	367,9	299,2	291,2	278,8	269,2	295,5	262,7
найпростіші професії	2258,6	2271,4	1572,3	1422,7	1448,2	1468,2	1461,4	1369,3	1286,4
Чоловіки	9926,2	9984,7	9354,4	8570,8	8449,5	8385,2	8450,2	8655,2	8309,5
вищі державні службовці, керівники, менеджери	928,8	921,1	896,7	785,0	744,8	727,9	786,5	780,2	753,0
професіонали	1102,1	1099,4	1195,4	1133,5	1140,7	1121,1	1165,2	1177,4	1119,1
фахівці	707,8	724,2	715,6	699,4	672,3	639,9	645,9	676,3	667,7
технічні службовці	81,4	80,7	89,0	86,2	81,4	69,3	72,5	98,3	90,2
працівники сфери торгівлі та послуг	939,2	964,2	898,2	873,5	897,6	910,3	868,3	909,5	848,6
кваліфіковані робітники сільського та лісового господарств	101,0	95,9	108,7	96,6	88,2	80,2	72,6	92,5	101,7
кваліфіковані робітники з інструментом	1997,2	2019,0	2027,0	1741,5	1667,3	1657,1	1611,9	1749,0	1654,5
робітники з обслуговування та експлуатації технологічного устаткування	1812,7	1774,5	1695,0	1550,0	1530,0	1506,2	1557,7	1551,8	1512,4
найпростіші професії	2256,0	2305,7	1728,8	1605,1	1627,2	1673,2	1669,6	1620,2	1562,3

Зайняті трудові ресурси класифікуються на зайнятих за видами економічної діяльності, професійними групами, а також існують такі класифікації: за видом праці (фізична і розумова); за режимами праці (повна й неповна зайнятість); щодо соціального статусу в зайнятості (наймані працівники та роботодавці, робітники, службовці, інженерно-технічні працівники); за рівнем кваліфікації [15].

Трудові ресурси України виконують дуже важливу роль у функціонуванні економіки та країни цілком. У сучасних умовах існування важливу роль в ефективному використанні робочої сили відіграє економічна та

соціальна політика держави. Її вплив на макро- і мікрорівні на ефективність суспільного виробництва здійснюється через практичну діяльність урядових установ і державних структур; різноманітні види законодавства; фінансові заходи та стимули (податки, тарифи, фінансова підтримка великих науково-технічних і виробничих проєктів, фінансування соціальних програм, регулювання відсоткових ставок для кредитів); запровадження та контролювання економічних правил і нормативів (регулювання доходів і оплати праці, контроль за цінами, ліцензування зовнішньоекономічної діяльності) [16].

Висновки. Проведене дослідження доводить, що розвиток трудового потенціалу держави повністю залежить від її громадян, у зв'язку з чим необхідно:

- розпочати роботу з поліпшення стану здоров'я українців, зниження смертності та підвищення тривалості життя населення шляхом усунення перешкод до закладів медичної допомоги;
- створити такі умов праці, які б забезпечували творчий розвиток працівників, їх фізичне і психічне здоров'я;
- забезпечити безпечне життя та здоров'я у навколишньому середовищі;
- розвинути ефективну систему охорони здоров'я.

Не менш важливими є програми з запобігання процесів старіння нації та їх наслідків на основі забезпечення економічно гідного життя в пенсійному віці; створення умов для реалізації трудового потенціалу осіб старшого віку.

Створення продуктивної зайнятості серед населення дасть можливість створити умови для ефективного функціонування системи національного виробництва, задовольнити усі потреби працівників на рівні встановлених законодавством гарантій, забезпечити баланс між попитом і пропозицією робочої сили, створити відповідність існуючої кількості робочих місць та професійно-кваліфікаційної робочої сили, а також забезпечити умови для скорочення ручної, непрестижної праці.

Отже, необхідно проводити комплексне державне регулювання для залучення працездатного населення до зайнятості в важливих секторах економіки України. Успішно подолати кризові явища можливо через вдосконалення технології роботи державної служби зайнятості, а саме реалізацію заходів зі створення додаткових робочих місць, удосконалення податкового законодавства і, як наслідок – підвищення фактичного рівня зайнятості та доходів населення.

Список літератури.

1. Струмилин С. Проблеми економіки праці. Москва. 1982. 342 с.
2. Методологічні проблеми соціологічного дослідження мобільності трудових ресурсів / за ред. : Т. Заславська, Р. Ривкіна. Новосибірськ. 1974. 317 с.
3. Касимовський Е. Трудові ресурси: формування і використання. Москва. 1975. 256 с.
4. Горелов І. Економіка трудових ресурсів. Москва. 1980. 191 с.
5. Бреев Б. Людина і виробництво. Москва. 1989. 156 с.
6. Котляр А. Політика зайнятості в умовах спаду виробництва. Матеріали засідання наукової ради з проблем праці та соціальної політики Міністерства праці РФ від 31.05.1995 р.
7. Пугачов Р. Сукупна робоча сила і закономірності її розвитку. Казань. 1978. 118 с.
8. Пярніс Ю. Соціальний ресурс і соціальний потенціал господарської організації. Таллінн. 1987. С. 14–15.
9. Апер'ян В. Населення і економіка. Москва. 1993. 205 с.
10. Грішнова О. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки. Київ : Знання, КОО, 2001. 254 с.
11. Бойко О. Трудові ресурси підприємства: сутність, структура та їх вплив на діяльність підприємства. 2015. С. 14–19. URL: https://zenodo.org/record/18070/files/03_2_boyko-6.pdf (дата звернення: 28.03.2021).
12. Чисельність робочої сили працездатного віку в Україні 2010-2019 рр. Головний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/rp/ean/ean_u/arh_osp_rik_u.htm (дата звернення: 02.04.2021).
13. Економічно активне населення України за віковими групами у 2010-2019 роках. Головний сайт Державної служби статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/rp/ean/ean_u/arh_rean_u.htm (дата звернення: 02.04.2021).
14. Зайняте населення за професійними групами та статтю у 2012-2020 роках. Головний сайт Державної служби статистики України. Ринок праці. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.htm (дата звернення: 02.04.2021).
15. Онопрієнко І. Статистичний аспект демографічної ситуації в Україні: автореф. ... канд. ек. наук. 2017. Миколаїв. С. 604–608. URL: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/120.pdf> (дата звернення: 05.04.2021).
16. Пирожков С. Демографічний розвиток України: сучасне та майбутнє: доповідь академіка Інституту демографії та соціальних досліджень НАН України. *Вісник НАН України*. 2015. С. 59–64.

References.

1. Strumyl'n, S. (1982) *Problemy ekonomiky pratsi* [Problems of labor economics], Moscow, Russia.
2. Zaslavskaya, T. and Ryvkina, R. (1974), *Metodologicheskiye problemy sotsiologicheskogo issledovaniya mobilnosti trudovykh resursiv* [Methodological problems of sociological research of labor mobility], Novosibirsk, Russia.
3. Kasymovskiy, E. (1975), *Trudovi resursy: formuvannya i vykorystannya* [Labor resources: formation and use], Moscow, Russia.
4. Horielov, I. (1980), *Ekonomika trudovykh resursiv* [Labor economics], Moscow, Russia.
5. Breiev, B. (1989), *Liudyna i vyrobnytstvo* [People and production], Moscow, Russia.
6. Ministry of Labor of the Russian Federation (1995), «Polityka zainiatosti v umovakh spadu vyrobnytstva» [Employment policy in the face of declining production], Moscow, Russia.
7. Puhachov, R. (1978), *Sukupna robocha syla i zakonirnosti yiy rozvytku* [Total labor force and patterns of its development], Kazan, Russia.
8. Piarnis, Yu. (1987), *Sotsialnyi resurs i sotsialnyi potentsial hospodarskoi orhanizatsii* [Social resource and social potential of economic organization], Tallinn, Estonia.
9. Aperia, V. (1993), *Naselennia i ekonomika* [Population and economy], Moskva, Russia.
10. Hrishnova, O. (2001), *Liudskiy kapital: formuvannya v systemi osvity i profesiynoi pidhotovky* [Human capital: formation in the system of education and training], Kiev, Ukraine.
11. Boiko, O. (2015), «Labor resources of the enterprise: essence, structure and their influence on the activity of the enterprise», *Recent Studies of Social Sciences*, [Online], available at https://zenodo.org/record/18070/files/03_2_boiko-6.pdf (Accessed 28 March 2021).
12. The main site of the State Statistics Service of Ukraine (2019), «The number of working age workers in Ukraine in 2010-2019», available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2007/rp/ean/ean_u/arh_osp_rik_u.htm (Accessed 2 April 2021).
13. The main site of the State Statistics Service of Ukraine (2019), «Economically active population of Ukraine by age groups in 2010-2019», available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2006/rp/ean/ean_u/arh_rean_u.htm (Accessed 2 April 2021).
14. The main site of the State Statistics Service of Ukraine (2020), «Employed population by occupational groups and sex in 2012-2020», available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/rp.htm (Accessed 2 April 2021).
15. Onoprienko, I. (2017), «Statistical aspect of the demographic situation in Ukraine», Ph.D in Economics, Sumy National Agrarian University, Mykolaiv, Kyiv. Mykolaiv.
16. Pyrozhekov, S. (2015), «Demographic development of Ukraine: present and future», Visnyk NAN Ukrainy NAN Ukrainy. [Online], available at: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/2101> (Accessed 2 April 2021).

Стаття надійшла до редакції 19.04.2021 р.